



VALTIOVARAINMINISTERIÖ
FINANSMINISTERIET

Korona-poikkeustilanteen vaikutus kuntien talouteen

VM/KAO
23.3.2020

Lähtökohtia

- Merkittävimmät vaikutukset verotulojen vähentyminen sekä kasvavat sosiaali- ja terveydenhuollon menot
- Poikkeustilanteen kestolla ja laajuudella on olennainen vaikutus kuntien tuloihin ja menoihin, minkä vuoksi vaikutusten rahamääräinen arviointi on tässä vaiheessa hankalaa
- Taloudelliset vaikutukset kunnille vaihtelevat
 - esimerkiksi verotulojen kehitykseen vaikuttaa suuresti kunnan väestö- ja elinkeinorakenne
 - sote-menojen kasvu riippuu epidemian vaikutuksesta kullekin alueelle / kuhunkin kuntaan

Lähtökohtia

- Kertaluonteisissa tuloissa kuten tontinmyyntivoitoissa tulot siirtyvät mahdollisesti myöhemmäksi, mutta eivät jää lopullisesti kertymättä
 - voivat vaikuttaa kunnan rahoitustilanteeseen, mutta eivät tulokseen pitkällä aikavälillä
- Osassa kunnan toimintoja poikkeustilanne vaikuttaa toiminnan sisältöön ja toteutustapaan, mutta ei kustannuksiin
 - esimerkiksi opettajan palkka sama lähiopetuksessa ja etäopetuksessa, viestintä painottuu koronatilanteesta tiedottamiseen jne.

Verotulot ja valtionosuudet

- Kuntalaisten ja yritysten taloudellinen tilanne vaikuttaa kunnan tuloveroihin ja osuuteen yhteisöveron tuotosta
 - lomautukset, henkilöstön irtisanominen, yrityksillä voimakas myynnin vähentyminen (toimialoilla suuria eroja)
 - vaikutus alkaa näkyä selkeämmin huhtikuun verotulokertymistä alkaen
 - kiinteistöveroon poikkeustilanne ei vaikuta
- Laskennalliset valtionosuudet tilitetään kunnille päätösten mukaan

Sosiaali- ja terveystalvet

- Korona-viruksen saaneiden potilaiden hoidosta sekä varautumisesta aiheutuu kustannuksia
 - kustannusten lisäys tavanomaiseen toimintaan verrattuna syntyy kuitenkin vasta esimerkiksi lisähenkilöstä ja henkilöstön ylitöistä ml. sijaiset, henkilöstön vuokrauksesta, lisätiloista tai lisälääkkeistä ja –tarvikkeista
- Ei-kiireellisen hoidon toimenpiteitä jätetään samaan aikaan toteuttamatta, mikä lieventää kiireellisten toimenpiteiden kustannusvaikutuksia lyhyellä aikavälillä
 - näiden hoitojen menot siirtyvät myöhemmäksi

Varhaiskasvatus- ja opetuspalvelut

- Varhaiskasvatuksen käyttö vähenee, jolloin siitä kertyvät maksutulot vähenevät
- Etäopetukseen siirtyminen ja muut opetuksen järjestelyt vaikuttavat sekä menoja lisäävästi että vähentävästi
 - lisäystä ICT-menoissa
 - muutostarpeita voi tulla tukipalveluihin, esimerkiksi koulukuljetuksia voidaan joutua järjestelemään uudelleen (uusia tarpeita jos kaikkialla ei ryhmiä, toisaalta osa aiemmista jää pois)
 - säästöjä voi syntyä esimerkiksi aterioissa ja matkustamisessa

Liikunta- ja kulttuuripalvelut

- Toimintojen sulkemisesta johtuen myynti- ja maksutuloja jää kertymättä
 - toisaalta säästöjä voi syntyä muun kuin vakinaisen henkilöstön palkoista, ostopalveluista ja tapahtumien menoista jne.
 - mahdollisuudet vaikuttaa kiinteisiin menoihin voivat myös lieventää tulojen vähenemisen vaikutusta

Tekniset palvelut, tilapalvelut, pelastustoimi, joukkoliikenne

- Tilapalvelujen kertaluonteiset vuokratuotot vähentyvät, kun tapahtumia peruutetaan
 - myös esimerkiksi vuokratulojen luottotappiot mahdollisia, jos poikkeustilanne pitkittyy
- Joukkoliikenteen lipputulot vähenevät
- Kunnan kannattaa jatkaa investointihankkeiden toteuttamista, jotta se ei omilla toimenpiteillään heikentäisi yleistä taloudellista tilannetta

Kunnan tytäryhteisöt

- Vaikutukset kunnan tytäryhteisön talouteen vaihtelevat sen mukaan, millä toimialalla yhtiö toimii
 - turvatuimmassa asemassa energiayhtiöt, vesihuolto-yhtiöt jne.
 - ongelmia kulttuuri- ja liikuntatoimialan yhtiöille
 - vuokrataloyhtiöiden talouden tilanne heikkenee vähitellen
 - vuokralaisten talouden ongelmat

Kuntien rahoitus ja maksuvalmius

- Kuntien verotusoikeuden vuoksi niiden rahoitusasema on muita toimialoja turvatumppi, ja ainakin arvioiden mukaan kunnilla on edelleen mahdollisuus saada lyhytaikaista rahoitusta maksuvalmiuden ongelmiin
- kuntien lainoihin ei tavallisesti sisälly myöskään sellaisia taloudelliseen tilanteeseen liittyviä ehtoja, joiden täytyminen johtaisi lainojen irtisanomiseen

Tiivistelmä - vaikutukset kuntien talouteen

Verotulot

Kuntalaisten ja yritysten verotettavat tulot laskevat, mikä vaikuttaa kunnan tuloveron ja yhteisöveron määriin.

Sosiaali- ja terveydenhuollon menot

Sosiaali- ja terveydenhuollon menot kasvavat erityisistä hoitotoimenpiteistä ja viruksen leviämisen ehkäisemiseksi tehtävistä toimenpiteistä johtuen.

Muut tulot vähenevät

Supistettujen toimintojen maksutuloja jää kertymättä. Kertaluonteiset tulot kuten maanmyyntivoitot voivat siirtyä myöhemmäksi.

Menojen kehitykseen voi vaikuttaa

Menojen määrään vaikuttaa merkittävästi se, miten kunta pystyy siirtämään supistettujen toimintojen henkilöstöä muihin tehtäviin ja sopeuttamaan näiden toimintojen menoja.

Vaikuttavan päätöksenteon kannalta olennaista oikea ja ajantasainen tieto

- Valtiovarainministeriön kansantalousosaston ennuste valmistuu hallitukselle kehysriiheen mennessä
- Kunnilta ja kuntayhtymiltä tarvitaan vaikutusten arvioimiseksi oikeaa ja ajantasaista sekä jatkuvasti päivitettävää tietoa
 - ensimmäiset osavuosikatsaukset laaditaan maaliskuun tai huhtikuun lopun tilanteista - niissä kuitenkin menokehityksen ennakointi on haastavaa
- Verohallinto tuottaa tietoa verokertymistä
- Tietopohja palvelee valtion toimenpiteiden sisällön, ajoituksen ja kohdentamisen valmistelua → tavoitteena vaikuttavuus ja oikea kohdennus

Kuntien tukeminen korona-poikkeustilanteen olosuhteissa (1)

- Kuntien tukemisen lähtökohtana tuen vaikuttavuus: oikeat instrumentit, oikea kohdentuminen ja oikea ajoitus
- Kriisin kestoja ja laajuutta ei tiedä vielä kukaan
 - Vaikutukset kuntiin tulevat näkyviin asteittain – myös toimenpidekokonaisuutta on perusteltua arvioida tästä lähtökohdasta
 - Vaikutusten arvioinnin perustuttava mahdollisimman kattavaan tietoon, myös kunnilla tässä merkittävä rooli
- Laaja arvio vaikutuksista kuntatalouteen valmistelussa valtiovarainministeriön ennusteprosessissa
 - Ennusteprosessissa arvioidaan poikkeusolojen vaikutuksia kaikkiin talouden sektoreihin, ml. julkinen talous ja kunnat sen osana

Kuntien tukeminen korona-poikkeustilanteen olosuhteissa (2)

- Tarvitaan ”reagointipisteitä”, kun saadaan lisää informaatiota
 - Kehyspäättös ja lisätalousarviot lähiaikojen päätöksentekopisteitä
- Akuutti ja nopeavaikutteinen tukitoimenpide
 - Verojen maksun lykkäysmenettelystä määräaikaisesti aiheutuvan kuntien verokertymän pienenemisen kompensointi
 - Hallituksen toimet valmistelussa
- Muiden mahdollisten toimenpiteiden vaikuttavuutta selvitetään parhaillaan
 - Eri instrumenteilla eri kohdejoukot ja siten eri vaikuttavuus → oltava käsitys, mitä ongelmaa ollaan hoitamassa